

২০২৩ এছচিচি অনলাইন গুৱাহাটী ৭২৮ : (২০২৩) ৩ জিএলটি ৯

গোহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়

(ন্যায়াধীশ মাইকেল জোথানখুমা আৰু ন্যায়াধীশ মালাশ্ৰী নন্দী)

ফৌজদাৰী আবেদন ২৮৪/২০২২

অসম চৰকাৰ আৰু অন্যান্য ... আবেদনকাৰী;

বনাম

ৰাম শংকৰ মোৰ্য ... প্ৰতিবাদী

লগতে

ফৌজদাৰী আবেদন ২১৩/২০২২

অসম চৰকাৰ আৰু অন্যান্য ... আবেদনকাৰী;

বনাম

কামৰুল ইছলাম মজুমদাৰ ... প্ৰতিবাদী।

লগতে

ফৌজদাৰী আবেদন ৩৫৬/২০২২

অসম চৰকাৰ আৰু অন্যান্য ... আবেদনকাৰী;

বনাম

ফকৰুল হক লস্কৰ ... প্ৰতিবাদী।

লগতে

ফৌজদাৰী আবেদন ৩৫৮/২০২২

অসম চৰকাৰ আৰু অন্যান্য ... আবেদনকাৰী;

বনাম

চাহিদুল আলম লস্কৰ ... প্ৰতিবাদী।

লগতে

ফৌজদাৰী আবেদন ৫০৫/২০২২

অসম চৰকাৰ আৰু অন্যান্য ... আবেদনকাৰী;

বনাম

আনোৱাৰ হুছেইন লস্কৰ ... প্ৰতিবাদী।

লগতে

ফৌজদাৰী আবেদন ৫১৭/২০২২

অসম চৰকাৰ আৰু অন্যান্য ... আবেদনকাৰী;

বনাম

সোমা পল ... প্ৰতিবাদী।

লগতে

ফৌজদাৰী আবেদন ৬৪১/২০২২

অসম চৰকাৰ আৰু অন্যান্য ... আবেদনকাৰী;

বনাম

মঃ ইমথিয়াজ খান ... প্ৰতিবাদী।

লগতে

ফৌজদাৰী আবেদন ৬৪২/২০২২

অসম চৰকাৰ আৰু অন্যান্য ... আবেদনকাৰী;

বনাম

মঃ ছামছুজজামান শ্বেইখ ... প্ৰতিবাদী।

ফৌজদাৰী আবেদন ২৮৪/২০২২, ফৌজদাৰী আবেদন ২১৩/২০২২, ফৌজদাৰী
আবেদন ৩৫৬/২০২২, ফৌজদাৰী আবেদন ৩৫৮/২০২২, ফৌজদাৰী আবেদন
৫০৫/২০২২, ফৌজদাৰী আবেদন ৫১৭/২০২২, ফৌজদাৰী আবেদন ৬৪১/২০২২
আৰু ফৌজদাৰী আবেদন ৬৪২/২০২২

ৰায়দানৰ তাৰিখ- ২ মাৰ্চ, ২০২৩ [শুনানিৰ তাৰিখ : ০৯.০২.২০২৩ আৰু
২১.০২.২০২৩]

এই গোচৰত হাজিৰ হোৱা অধিবক্তাসকল:

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ : অতিৰিক্ত মহাধিবক্তা শ্ৰী পি.এন. গোস্বামী ।

উত্তৰদাতাৰ হৈ : অধিবক্তা শ্ৰী এম. বিশ্বাস ।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ : অতিৰিক্ত মহাধিবক্তা শ্ৰী পি.এন. গোস্বামী ।

উত্তৰদাতাৰ হৈ : জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্ৰী এইচ.আৰ.এ. চৌধুৰী ।

অধিবক্তা শ্ৰী এ. আহমেদ।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ : অতিৰিক্ত মহাধিবক্তা শ্ৰী পি.এন. গোস্বামী ।

উত্তৰদাতাৰ হৈ : জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্ৰী জেড. কামাৰ ।

জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্ৰী পি.জে. শইকীয়া।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ : অতিৰিক্ত মহাধিবক্তা শ্ৰী পি.এন. গোস্বামী ।

উত্তৰদাতাৰ হৈ : জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্ৰী পি.জে. শইকীয়া।

অধিবক্তা শ্ৰী এ.কে. গুপ্তা।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ : অতিৰিক্ত মহাঅধিবক্তা শ্ৰী পি.এন. গোস্বামী ।

উত্তৰদাতাৰ হৈ : জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্ৰী জেড. কামাৰ ।

অধিবক্তা শ্ৰী এছ. দিহিংগিয়া।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ : অতিৰিক্ত মহাঅধিবক্তা শ্ৰী পি.এন. গোস্বামী ।

উত্তৰদাতাৰ হৈ : জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্ৰী জেড. কামাৰ ।

অধিবক্তা শ্ৰী এছ. দিহিংগিয়া।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ : অতিৰিক্ত মহাঅধিবক্তা শ্ৰী পি.এন. গোস্বামী ।

উত্তৰদাতাৰ হৈ : অধিবক্তা শ্ৰী এ. শৰ্মা,

অধিবক্তা শ্ৰী পি. দত্ত।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ : অতিৰিক্ত মহাঅধিবক্তা শ্ৰী পি.এন. গোস্বামী ।

উত্তৰদাতাৰ বাবে : অধিবক্তা শ্ৰী এন.এম. হাজৰিকা,

অধিবক্তা শ্ৰী এ. দুৱৰা।

ৰায় আৰু আদেশ (চি.এ.ভি.)

ন্যায়াধীশ মাইকেল জোথানখুমা

২. এই আবেদনসমূহক এই আদালতৰ একক বিচাৰপীঠে “ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫১ বা ৪৫৭-ৰ অধীনত আদালতে বাকী থকা তদন্ত, জন্ম কৰা সামগ্ৰীসমূহ মুকলি কৰিব পাৰে নেকি”- এই প্ৰশ্নটোৰ সিদ্ধান্ত ল'বৰ বাবে উল্লেখ কৰিছে।

৩. বিজ্ঞ অতিৰিক্ত মহাধিবক্তা শ্ৰী পি. এন. গোস্বামীয়ে যুক্তি দৰ্শায় যে কোনো আদালতে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫১, ৪৫৭ বা ১০২-ৰ অধীনত জন্ম কৰা সামগ্ৰী মুকলি কৰিব নোৱাৰে, যদিহে আৰু যেতিয়ালৈকে গোচৰটোৱে তদন্ত বা বিচাৰৰ পৰ্যায়ত উপনীত নহয়। তেওঁ লগতে দাখিল কৰে যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ১০২-এ আৰক্ষী বিষয়াক যিকোনো ব্যক্তিক জন্ম কৰা যিকোনো সম্পত্তিৰ জিম্মা দিয়াৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰে আৰু উক্ত বিধানে তদন্তৰ পৰ্যায়ত কোনো ব্যক্তিক এনে সম্পত্তিৰ জিম্মা দিয়াৰ কোনোধৰণৰ ক্ষমতা আদালতক নিদিয়ে।

৪. বিজ্ঞ অতিৰিক্ত মহাধিবক্তাই যুক্তি দৰ্শায় যে এই আদালতে গৃহীত কৰা আদেশসমূহৰ ক্ষেত্ৰত;

(১) *অসম চৰকাৰ বনাম নুৰ উদ্দিন দস্কাৰ*, ফৌজদাৰী আবেদন নং ৩৬৮/২০২২।

(২) *অসম চৰকাৰ বনাম লালবুৱাইজেলা*, ফৌজদাৰী আবেদন নং ৫৯৭/২০২২

(৩) *ৰফিকুল ইছলাম বনাম অসম চৰকাৰ*, ফৌজদাৰী পুণৰীক্ষণ আবেদন নং ১৬/২০২২-ত স্পষ্টভাৱে কোৱা হৈছে যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ২(জি)ৰ অধীনত প্ৰদান কৰা “অনুসন্ধান” শব্দৰ সংজ্ঞা আৰু ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ২(এইচ)ৰ অধীনত প্ৰদান কৰা “তদন্ত”ৰ সংজ্ঞাই দেখুৱাইছে যে অনুসন্ধান মানে তদন্ত নহয়। তদুপৰি, যিহেতু “বিচাৰ”-এ তদন্তক সামৰি লোৱা নাই, সেয়েহে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫১ অধীনত জন্ম কৰা সম্পত্তি মুকলি কৰাৰ ক্ষমতা তদন্তৰ সময়ত কোনো ফৌজদাৰী আদালতে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰে।

৫. বিজ্ঞ অতিৰিক্ত মহাধিবক্তাই যুক্তি দৰ্শায় যে যদিও ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫১ আৰু ৪৫৭ একেধৰণৰ, পাৰ্থক্যটো হ'ল যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫১-ৰ অধীনত তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত জন্ম কৰা সম্পত্তি ফৌজদাৰী আদালতৰ সন্মুখত দাখিল কৰা হয়, আনহাতে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭-ৰ অধীনত তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত জন্ম কৰা সম্পত্তি অপৰাধমূলক আদালতৰ

সন্মুখত দাখিল কৰা নহয়, যদিও তদন্তৰ সময়ত আৰক্ষীয়ে সম্পত্তি জব্দ কৰাৰ কথা ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭-ৰ অধীনত দণ্ডাধীশক জনোৱা হয়। তেওঁ দাবী কৰে যে যিহেতু ফৌজদাৰী আদালতৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫১-ৰ অধীনত সম্পত্তিৰ জিম্মা মুকলি কৰাৰ ক্ষমতা নাই। যদিহে গোচৰটোৱে তদন্ত বা বিচাৰৰ পৰ্যায়ত উপনীত নহয়, তেন্তে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭-ৰ অধীনত জব্দ কৰা সম্পত্তি মুকলি কৰাৰ ক্ষেত্ৰতো একেটা মাপদণ্ডই প্ৰযোজ্য হ'ব।

৬. তেওঁ দাবী কৰে যে *নেভাদা প্ৰপাৰ্টিজ প্ৰাইভেট লিমিটেড বনাম মহাৰাষ্ট্ৰ চৰকাৰ* [(২০১৯) ২০ এছচিচি ১১৯]- গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছে যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ নং ধাৰাত ফৌজদাৰী আদালতক তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত যিকোনো সম্পত্তিক জিম্মাত লোৱাৰ আদেশ প্ৰদান কৰাৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰা হৈছে, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰা এনে সম্পত্তিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য যিবোৰ সম্পত্তি তদন্তৰ সময়ত আৰক্ষী বিষয়াই জব্দ কৰিছে, কিন্তু তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত উপস্থাপন কৰা হোৱা নাই।

৭. তেওঁ লগতে দাবী কৰে যে এই আদালতৰ বিদ্বান একক ন্যায়াধীশজনে *সুনীল গগৈ বনাম অসম চৰকাৰ* [(২০০২) ৩ জিএলআৰ ৫৭২-ত প্ৰকাশিত] গোচৰত দিয়া ৰায়দানত ভুল হৈছিল যেতিয়া তেওঁ ৰায় দিছিল যে বিচাৰ আৰম্ভ হোৱাৰ আগতেই ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭ প্ৰযোজ্য হয়। তেওঁ *সুনীল গগৈ* (উপৰোক্ত) গোচৰত বিদ্বান একক ন্যায়াধীশৰ ৰায়দানৰ ক্ষেত্ৰত তদন্তৰ পৰ্যায়তো আদালতে জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা ল'ব পাৰে বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছিল যদিও ই ৪৫৭ নং ধাৰাৰ প্ৰকৃত বিধানৰ বিৰোধিতা কৰিছে।

৮. বিদ্বান অতিৰিক্ত মহাধিবক্তাই ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ (চি আৰ পি চি) বিভিন্ন বিধানৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰি ব্যাখ্যা কৰিছে যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫১ আৰু ৪৫৭ অনুসৰি জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ আদালতৰ কৰ্তৃত্ব কোনো এটা গোচৰে তদন্ত বা বিচাৰ পৰ্যায় পোৱাৰ পিছতহে প্ৰযোজ্য হয়।

৯. বিদ্বান অতিৰিক্ত মহাধিবক্তাই যুক্তি আগবঢ়ায় যে, ১৯৭৩ চনৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইন অনুসৰি, এই আইনৰ ১০২ নং ধাৰাৰ অধীনত তদন্তৰ সময়ত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মাৰ ক্ষেত্ৰত কেৱল এজন আৰক্ষী বিষয়াইহে অনুমোদন প্ৰদান কৰিব পাৰে। কিন্তু ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১০২, ৪৫১ বা ৪৫৭ নং ধাৰাৰ অধীনত তদন্তৰ পৰ্যায়ত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা আদালতে প্ৰদান কৰাৰ কোনো ব্যৱস্থা নাই। তেওঁ লগতে আঙুলিয়াই দিয়ে যে ১৮৯৮ চনৰ পুৰণি ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ অধীনত, যিখন ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ বৰ্তমানৰ ৪৫৭ নং ধাৰাৰ সৈতে মিল আছে, অনুসন্ধান, তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত জব্দকৃত সম্পত্তিৰ নিষ্পত্তি কৰা বা জিম্মা দিয়াৰ কৰ্তৃত্ব আদালতৰ হাতত আছিল। ১৯৭৩ চনৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ অধীনত ৪৫৭ নং ধাৰাত জব্দকৃত সম্পত্তিৰ জিম্মা প্ৰদান কৰাৰ সিদ্ধান্ত লোৱাৰ ক্ষমতা আদালততে সীমিত হৈ থাকে যেতিয়ালৈকে গোচৰটো তদন্ত বা বিচাৰৰ পৰ্যায়লৈ আগবাঢ়ি নাযায়। তেওঁ যুক্তি আগবঢ়ায় যে, যদি সাংসদসকলে তদন্তৰ সময়ত আদালতক এই কৰ্তৃত্ব প্ৰদান কৰিব বিচাৰিলেহেঁতেন, তেন্তে তেওঁলোকে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত এই কথা স্পষ্টকৈ উল্লেখ কৰিলেহেঁতেন। যিহেতু তেওঁলোকে এই কথা উল্লেখ কৰা নাছিল, গতিকে তদন্তৰ সময়ত জব্দকৃত সম্পত্তিৰ জিম্মা নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ ক্ষমতা আদালতৰ নাই। তেওঁ আগবঢ়োৱা যুক্তিৰ সমৰ্থনত বিদ্বান অতিৰিক্ত মহাধিবক্তাই বিভিন্ন ৰায়দানৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছে, যিবোৰ তলত দিয়া ধৰণৰ:

- (i) নেভাদা প্ৰপাৰ্টিজ প্ৰাইভেট লিমিটেডে, ইয়াৰ ডাইৰেক্টৰছ বনাম মহাৰাষ্ট্ৰ চৰকাৰৰ জৰিয়তে, (২০১৯) ২০ এছচিচি ১১৯-ত প্ৰকাশিত।
- (ii) হৰদীপ সিং বনাম পঞ্জাব চৰকাৰ, (২০১৪) ৩ এছচিচি ৯২-ত প্ৰকাশিত।
- (iii) ডাইৰেক্টৰেট অব ৰেভিনিউ ইন্টেলিজেন্স বনাম পি.আৰ.কে. ডাইমণ্ড প্ৰাইভেট লিমিটেড। ২০১৯ এছচিচি অনলাইন ডেল ৮২২৬ আৰু...
- (iv) ডাইৰেক্টৰেট অব ৰেভিনিউ ইন্টেলিজেন্স, শ্বিলং আঞ্চলিক ইউনিট, শ্বিলং বনাম শ্ৰী অজয় বাবু মাণ্ডা, ফৌজদাৰী গোচৰ নং ১/২০২২।
- (v) নূৰখান জাফৰখান বনাম এছ. কে. কাকীৰ, এছ. কে. আকবৰ আৰু বালাজী বনাম অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ চৰকাৰ, ২০০৩ ০ এ.আই.আই.এম.আৰ. (ফৌজদাৰী) ৮৭৮-ত প্ৰকাশিত।

(vi) *বালাজী বনাম অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ চৰকাৰ*, ১৯৭৬ ফ্ৰি. এল.জে. ১৪৬১-ত
প্ৰকাশিত।

১০. বিদ্বান অতিৰিক্ত মহাধিবক্তাই বিধিসমূহৰ ব্যাখ্যা কৰাৰ সময়ত মানি
চলিবলগীয়া নীতিসমূহৰ সন্দৰ্ভতো উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ বিভিন্ন ৰায়দানৰ কথা উল্লেখ
কৰিছে, যিবোৰ তলত দিয়া ধৰণৰ:

(i) *ভিজিটৰ, এ.এম.ইউ. বনাম কে.এছ. মিশ্ৰ*, (২০০৭) ৮ এছচিচি ৫৯৩,
২০২০-ত প্ৰকাশিত।

(ii) *নাথী দেৱী বনাম ৰাধা দেৱী গুপ্তা*, (২০০৫) ২ এছচিচি ২৭১, ২০০৭-
ত প্ৰকাশিত।

(iii) *কমিছনাৰ অব ৰেল্থ টেক্স বনাম ড° কৰণ সিং*, ১৯৯৩ চনৰ
এছ.ইউ.পি.পি. (৪) এছচিচি ৫০০-ত প্ৰকাশিত।

১১. আনহাতে প্ৰতিবাদী পক্ষৰ বিদ্বান অধিবক্তাই দাবী কৰে যে ফৌজদাৰী
কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ আৰু ৪৫৭ নং ধাৰা অনুসৰি তদন্তৰ পৰ্যায়ৰ সময়তো জব্দ
কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা ফৌজদাৰী আদালতে দিব পাৰে। এই সন্দৰ্ভত তেওঁলোকে
(২০০২) ১০ এছচিচি ২৮৩-ত প্ৰকাশিত *সুন্দৰভাই অম্বলাল দেশাই বনাম গুজৰাট
চৰকাৰ* গোচৰত আৰু ৩ এছচিচি ২৪০-ত প্ৰকাশিত *মুলতানি হানিফ ভাই কালুভাই
বনাম গুজৰাট চৰকাৰ* গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ ৰায়দানৰ ওপৰত আস্থা প্ৰকাশ
কৰিছে। তেওঁলোকৰ যুক্তি দৰ্শায় যে যদিও উচ্চতম ন্যায়ালয়ে তদন্তৰ পৰ্যায়ত জব্দ
কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা প্ৰদান কৰিব পাৰে বুলি স্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰা নাই, তথাপিও
উল্লেখ কৰা দুটা গোচৰৰ সবিশেষ আৰু নিৰ্দেশনাই প্ৰকাশ কৰে যে তদন্তৰ সময়ত
জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা মুকলি কৰাৰ বাবে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ নং
ধাৰা প্ৰযোজ্য।

১২. উত্তৰদাতাসকলৰ অধিবক্তাই যুক্তি আগবঢ়ায় যে, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি
আইনৰ ১০২ নং ধাৰা অনুসৰি, আৰক্ষীয়ে তদন্তৰ সময়ত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা
প্ৰদান কৰিব পাৰে। যদি আৰক্ষীয়ে ১০২ নং ধাৰাৰ অধীনত জিম্মাত ৰখাৰ ব্যৱস্থা
নকৰে তেন্তে সমস্যাৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে। এনে ক্ষেত্ৰত নাগৰিকে জিম্মা লাভ কৰাত

অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'ব পাৰে, বিশেষকৈ এই কথা বিবেচনা কৰিলে যে তদন্ত কেতিয়াবা কেইবাবছৰলৈকে চলিব পাৰে।

১৩. প্ৰতিবাদীসকলৰ অধিবক্তাসকলে এইটো যুক্তিও আগবঢ়ায় যে ডব্লিউ.এ. নং ২৯৬/২০১৯, "আলি ট্ৰেডিং বনাম ৰাজ্য অসম" গোচৰত এই আদালতৰ খণ্ড বিচাৰপীঠে ৰায় দিছিল যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১০২(১) নং ধাৰাত যিকোনো সামগ্ৰী জব্দ কৰিলে ১০২(৩)নং ধাৰাত উল্লেখ কৰা পদ্ধতি অনুসৰণ কৰিব লাগিব, অৰ্থাৎ জব্দৰ বিষয়ে তৎকালীনভাৱে দণ্ডাধীশক জনোৱাৰ প্ৰয়োজন। এই পদ্ধতি অনুসৰণ নকৰাকৈ জব্দ কৰা বস্তুটো যিকোনো ধৰণৰ আটক কৰাটো অকৰ্তৃত্বশীল আৰু অধিকাৰ ক্ষেত্ৰৰ বাহিৰৰ বুলি গণ্য কৰা হ'ব, আৰু জব্দ কৰা সম্পত্তিটো মুকলি কৰিবলৈ আদালতে হস্তক্ষেপ কৰিব লাগিব। কিন্তু যদি জব্দ কৰাৰ পিছত দণ্ডাধীশক প্ৰতিবেদন দাখিল কৰা হয়, তেন্তে সেইবোৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ নং ধাৰাত উল্লেখ কৰা পদ্ধতিৰ অধীনত হ'ব।

১৪. প্ৰতিবাদীসকলৰ অধিবক্তাসকলে এই যুক্তিও আগবঢ়ায় যে (১৯৭৮) ২ এছচিচি ৪৯১ত প্ৰকাশিত *ৰাম প্ৰকাশ শৰ্মা বনাম হাৰিয়ানা চৰকাৰ* গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছে যে তদন্ত শেষ নোহোৱা আৰু অভিযোগনামা দাখিল নকৰা প্ৰয়াত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা মুকলি কৰাৰ বাবে আদালতে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰা প্ৰয়োগ কৰিব পাৰে।

১৫. প্ৰতিবাদীসকলৰ অধিবক্তাসকলে এই যুক্তিও আগবঢ়ায় যে *অস্থিকা ৰয় বনাম কলিকতা চৰকাৰ* (১৯৭৪ ক্ৰি. এল.জে. ১০০২-ত প্ৰকাশিত) গোচৰত কলিকতা উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ বিভাগীয় বিচাৰপীঠে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাটোৰ ব্যাখ্যা কৰাৰ সময়ত ব্যৱহাৰ কৰা "অনুসন্ধান বা বিচাৰৰ সময়ত এনে সম্পত্তি ফৌজদাৰী আদালতত দাখিল কৰা নহয়"- ব্যাক্যাংশটো কেৱল তদন্ত পৰ্যায়ৰ সৈতে জড়িত, অনুসন্ধান বা বিচাৰৰ পৰ্যায়ৰ সৈতে নহয়। সেয়েহে আদালতে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হয় যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত তদন্তৰ পৰ্যায়ত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা প্ৰদান কৰাৰ কৰ্ত্ত্ব আছে।

১৬. এইদৰে প্ৰতিবাদীসকলৰ বিদ্বান অধিবক্তাই যুক্তি দৰ্শাই যে আদালতে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ আৰু ৪৫৭ নং ধাৰাৰ অধীনত তদন্তৰ পৰ্যায়ত জন্ম কৰা সম্পত্তিৰ জিন্মা দিব পাৰে। তেওঁলোকে আগবঢ়োৱা যুক্তিৰ সমৰ্থনত তেওঁলোকে বিভিন্ন উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ বিভিন্ন ৰায়দানৰ ওপৰত আস্থা প্ৰকাশ কৰিছে, যিবোৰ তলত দিয়া ধৰণৰ:

(i) *ঘফুৰ ভাই নব্বু ভাই টোৱাৰ বনাম মতিৰাম কেছাওৰাও বংগিৰৱাৰ*, ১৯৭৭ চুপ্ৰিম (বোম) ৭৭-ত প্ৰকাশিত,

(ii) *এম.এছ. জাঞ্জী বনাম সুবাসচন্দ্ৰ মহাপাত্ৰ*, ১৯৯৭ চুপ্ৰিম (ওৰি) ২৪-ত প্ৰকাশিত,

(iii) *অজয় সিং বনাম নাথী লাল*, ১৯৭৮ ক্ৰি. এল.জে. ৬২৯-ত প্ৰকাশিত,

(iv) *ভাৰত হেভি ইলেক্ট্ৰিকেলছ লিমিটেড, হায়দৰাবাদ বনাম ৰাজ্য চৰকাৰ*, ১৯৮১ ক্ৰি. এল.জে. ১৫২৯-ত প্ৰকাশিত,

(v) *জোশ্বি বনাম ৰাজ্য চৰকাৰ*, ১৯৮৬ ক্ৰি. এল.জে. ২৬৩-ত প্ৰকাশিত,

(vi) *ধীৰেন্দ্ৰ দ্বিবেদী ওৰফে ধীৰু বনাম মধ্য প্ৰদেশ চৰকাৰ* (ফৌজদাৰী পুনৰীক্ষণ নং ২০৭৮/২০২০)।

১৭. প্ৰতিবাদীসকলৰ অধিবক্তাসকলে এইটোও যুক্তি আগবঢ়ায় যে যেতিয়া কোনো অপৰাধমূলক বিধিৰ ব্যাখ্যা কৰাত অনিশ্চয়তা থাকে, তেতিয়া আদালতে অভিযুক্ত আৰু চৰকাৰী পক্ষৰ মাজত থকা যথেষ্ট ক্ষমতাৰ ভাৰসাম্যহীনতাক বিবেচনা কৰি এনে ব্যাখ্যা গ্ৰহণ কৰিব লাগে যিয়ে অভিযুক্তৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰে। এই নীতিৰ ওপৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল *এম. ৰবিন্দ্রন বনাম ডাইৰেক্টৰেট অব ৰেভিনিউ ইন্টেলিজেন্স* [(২০২১) ২ এছচিচি ৪৮৫-ত প্ৰকাশিত] গোচৰত।

১৮. বিদ্বান মহাধিবক্তাই উল্লেখ কৰে যে জন্ম কৰা সম্পত্তি ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাৰ অধীনত তদন্তৰ পৰ্যায়ত আদালতে জিম্মাত দিব পাৰে বুলি উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ *সুন্দৰভাই আম্বালা দেশাই বনাম গুজৰাট চৰকাৰ*, [(২০০২) ১০ এছচিচি ২৮৩] আৰু *ৰাম প্ৰকাশ শৰ্মা বনাম হাৰিয়ানা চৰকাৰ* [(১৯৭৮) ২ এছচিচি ৪৯১]- এই দুটা গোচৰৰ ৰায়ৰ ওপৰত আস্থা প্ৰকাশ কৰি প্ৰতিবাদী পক্ষৰ অধিবক্তাসকলে গ্ৰহণ কৰা স্থিতিটো ভুল। তেওঁ কয় যে *সুন্দৰভাই আম্বালা দেশাই* (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে দণ্ডাধীশক জন্ম কৰা সম্পত্তি ১৫ দিনৰ পৰা ১ মাহৰ ভিতৰত মুকলি কৰি দিবলৈ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ নং ধাৰাত শীঘ্ৰে ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ নিৰ্দেশ দিয়াটো বিচাৰৰ পৰ্যায়ত দিয়া হৈছিল।। তেওঁ দাবী কৰে যে তদন্তৰ পৰ্যায়ত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ আৰু ৪৫৭ নং ধাৰাৰ অধীনত কোনো ফৌজদাৰী আদালতে জিম্মাত লোৱাৰ পৰিসৰৰ ওপৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ফ্ৰেমৱৰ্ক বা বিচাৰ কৰা কোনো বিষয় নাছিল। তদুপৰি ওপৰৰ গোচৰটোত লোৱা সিদ্ধান্ত কেৱল ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ নং ধাৰাৰ ক্ষেত্ৰতহে আছিল আৰু ধাৰা ৪৫৭-ৰ ক্ষেত্ৰত নহয়।

১৯. তদন্তৰ পৰ্যায়ত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত জন্ম কৰা সম্পত্তি মুকলি কৰিবলৈ *ৰাম প্ৰকাশ শৰ্মা* (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ নিৰ্দেশক নিৰ্দিষ্ট আইনী নজিৰ বুলি গণ্য কৰিব নোৱাৰি বুলি মহাধিবক্তাই যুক্তি আগবঢ়ায়, কাৰণ তেওঁৰ মতে, উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাৰ অধীনত তদন্তৰ পৰ্যায়ত জন্ম কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা প্ৰদানৰ পৰিসৰৰ বিষয়ে পুংখানুপুংখভাৱে আলোচনা কৰা নাছিল। তেওঁৰ মতে *ৰাম প্ৰকাশ শৰ্মা* গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে লোৱা সিদ্ধান্তৰ যথোপযুক্ত কাৰণ নাই আৰু সেয়েহে সংবিধানৰ ১৪১ নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত ইয়াক আইনগতভাৱে বাধ্যতামূলক ঘোষণা বুলি গণ্য কৰিব নোৱাৰি।

২০. আমি দুয়োটা পক্ষৰ হৈ বিদ্বান অধিবক্তাসকলে আগবঢ়োৱা যুক্তিসমূহ শুনিলো।

২১. হাতত থকা বিষয়টোৰ বিচাৰৰ বাবে ধাৰা ২(এইচ)ৰ পৰা ২(জি)লৈকে দিয়া অনুসন্ধান আৰু তদন্ত শব্দৰ সংজ্ঞা তলত উল্লেখ কৰা হৈছে:

২২. ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ২(এইচ) অনুসৰি তদন্ত(Investigation) -ক তলত দিয়া শব্দৰে সংজ্ঞায়িত কৰা হৈছে:

(এইচ) এই কাৰ্যবিধিৰ অধীনত “তদন্ত”ত আৰক্ষী বিষয়া বা যিকোনো ব্যক্তিয়ে (দণ্ডাধীশৰ বাহিৰে), যিজনক এই কাৰ্যৰ বাবে দণ্ডাধীশৰ দ্বাৰা অনুমোদিত কৰা হৈছে, চলোৱা প্ৰমাণ সংগ্ৰহৰ বাবে কৰা সকলো কাৰ্যপ্ৰণালী অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

আনহাতে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ২(জি)-ৰ অধীনত ‘অনুসন্ধান’(Inquiry)ৰ সংজ্ঞা এনেদৰে দাঙি ধৰা হৈছে:

“অনুসন্ধান”ৰ অৰ্থ হ’ল এই কাৰ্যবিধিৰ অধীনত দণ্ডাধীশ আদালতে কৰা বিচাৰৰ বাহিৰে আন প্ৰতিটো অনুসন্ধান।

তদন্ত মানে কি?

২৩. ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনে তদন্তৰ পদ্ধতি আৰু তদন্ত সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত আৰক্ষী বিষয়াৰ প্ৰতিবেদন প্ৰদান কৰে।

২৪. ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৫৭ নং ধাৰাৰ মতে-

১৫৭. যদিহে লাভ কৰা তথ্যৰ পৰা বা অন্যথা কোনো আৰক্ষী থানাৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত বিষয়াই অপৰাধ সংঘটিত হোৱা বুলি সন্দেহ কৰে, যিটো অপৰাধৰ তদন্তৰ ক্ষমতা ১৫৬ নং ধাৰাত তেওঁক প্ৰদান কৰা হয়, তেন্তে তেওঁ তৎক্ষণাত আৰক্ষীৰ প্ৰতিবেদনৰ ওপৰত এনে অপৰাধৰ বিষয়ে বিবেচনা কৰাৰ ক্ষমতা থকা দণ্ডাধীশলৈ ইয়াৰ প্ৰতিবেদন প্ৰেৰণ কৰিব আৰু ব্যক্তিগতভাৱে আগবাঢ়িব লাগিব, বা ৰাজ্য চৰকাৰে সাধাৰণ বা বিশেষ আদেশৰ দ্বাৰা এইধৰণৰ পদৰ তলত নথকা এজন অধীনস্থ বিষয়াক নিযুক্তি দিব লাগিব, যাতে ঘটনাস্থলীলৈ আগবাঢ়ি, গোচৰটোৰ তথ্য আৰু পৰিস্থিতি অনুসন্ধান কৰি, আৰু প্ৰয়োজন হ’লে অপৰাধীক বিচাৰি উলিওৱা আৰু গ্ৰেপ্তাৰ কৰাৰ বাবে ব্যৱস্থা ল’ব পাৰে।

২৫. ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৭৩(১)নং ধাৰাত উল্লেখ আছে যে অপ্ৰয়োজনীয়ভাবে পলম নকৰাকৈ তদন্ত সম্পূৰ্ণ কৰা হ’ব।

২৬. উচ্চতম ন্যায়ালয়ে এইচ.এন.বিছবুড এণ্ড ইন্ড্ৰ সিং বনাম দিল্লী চৰকাৰ, (এ.আই.আৰ. ১৯৫৫ এছ চি ১৯৬ত প্ৰকাশিত), উত্তৰ প্ৰদেশ চৰকাৰ বনাম ভগৱন্ত কিশোৰ যোশী, [(১৯৬৪) ৩ এছচিআৰ ৭১] আৰু সতীশ নাৰায়ণ সায়ন্ত বনাম গোৱা চৰকাৰ, [(২০১২) ৮ এছচিচি ৩৬৫] গোচৰত ৰায় দিছিল যে তদন্ত প্ৰক্ৰিয়া সাধাৰণতে তলত দিয়া পদক্ষেপসমূহৰ দ্বাৰা গঠিত:

১) ঘটনাস্থলৈ যোৱা,

২) গোচৰৰ তথ্য আৰু পৰিস্থিতি নিৰ্ণয় কৰা,

৩) সন্দেহযুক্ত অপৰাধীক বিচাৰি উলিওৱা আৰু গ্ৰেপ্তাৰ কৰা, আৰু

৪) অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ সৈতে জড়িত প্ৰমাণ সংগ্ৰহ কৰা, যাৰ ভিতৰত (ক) অভিযুক্তকে ধৰি বিভিন্ন ব্যক্তিৰ পৰীক্ষা আৰু তদন্তকাৰী বিষয়াই উপযুক্ত বুলি বিবেচনা কৰিলে তেওঁলোকৰ বক্তব্য লিখিত ৰূপত হ্রাস কৰা, (খ) অনুসন্ধান তদন্তৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় বুলি বিবেচিত আৰু বিচাৰত দাখিল কৰিবলগীয়া বস্তু জব্দ কৰাৰ স্থান বিচাৰি উলিওৱা, আৰু

৫) সংগ্ৰহ কৰা সামগ্ৰীৰ ভিত্তিত অভিযুক্তক দণ্ডাধীশৰ আগত বিচাৰৰ বাবে ঠিয় কৰাবলৈ পৰ্যাপ্ত প্ৰমাণ আছে নেকি সেইটো নিৰ্ণয় কৰা আৰু যদি আছে তেন্তে আইনী প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ কৰিবলৈ ১৭৩ নং ধাৰাত অভিযোগ পত্ৰ দাখিল কৰা।

২৭. হৰদীপ সিং (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে স্পষ্ট কৰি দিছিল যে, আদালতৰ ক্ষেত্ৰত তদন্তৰ পৰ্যায়টো তেতিয়াহে আৰম্ভ হয় যেতিয়া চাৰ্জ-শ্বীট বা অভিযোগ পত্ৰ দাখিল কৰা হয়, আৰু আদালতে অভিযোগ পত্ৰত বিতংভাৱে উল্লেখ কৰা অনুসৰি, অভিযুক্তৰ বিচাৰৰ উদ্দেশ্যে বিচাৰ বিভাগে সংগ্ৰহ কৰা প্ৰমাণসমূহ পৰ্যালোচনা কৰে। এই স্পষ্টীকৰণৰ ব্যাখ্যা ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ২(জি)ৰ ভিত্তিত কৰা উচিত, যিয়ে তদন্তক এই আইনৰ অধীনত দণ্ডাধীশ বা আদালতে কৰা বিচাৰৰ বাহিৰে আন প্ৰতিটো তদন্ত বুলি সংজ্ঞায়িত কৰে।

২৮. নিৰঞ্জন সিং বনাম উত্তৰ প্ৰদেশ চৰকাৰ, (এআইআৰ ১৯৫৭ এছচি ১৪২-ত প্ৰকাশিত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে উল্লেখ কৰিছে যে তদন্ত আদালতত কৰা অনুসন্ধান বা বিচাৰ নহয়, আৰু এই পাৰ্থক্যৰ বাবেই আইনগত বিধানসমূহে তদন্তৰ অনিয়মসমূহক ইমান গুৰুত্বপূৰ্ণ বুলি গণ্য নকৰে যে পৰৱৰ্তী আদালতৰ কাৰ্যবিধিক অমান্য বা ত্ৰুটিৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। মনুভাই ৰাতিলাল পেটেল বনাম গুজৰাট চৰকাৰ, ((২০১৩) ১ এছচিচি ৩১৪-ত প্ৰকাশ কৰা) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে এইদৰে ৰায় দিছিল “এইটো মন কৰিবলগীয়া যে তদন্ত, বিভিন্ন কৰ্তৃপক্ষত আলোচনা কৰা ধৰণে তদন্ত কোনো অনুসন্ধান বা বিচাৰ নহয়।

২৯. পূৰ্বৰ অনুচ্ছেদসমূহত উল্লেখ কৰা উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ ৰায়দানৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি এই কথা স্পষ্ট হয় যে তদন্ত হৈছে এনে এক কাৰ্যকলাপ যিটো অনুসন্ধান বা বিচাৰৰ পৰা পৃথক। যিহেতু অভিযোগপত্ৰ দাখিল কৰাৰ তাৰিখৰ পৰা তদন্তৰ পৰ্যায় আৰম্ভ হয়, সেয়েহে অভিযোগপত্ৰ দাখিল কৰাৰ আগৰ সময়ছোৱাক অনুসন্ধানৰ পৰ্যায় বুলি ধৰিব লাগিব।

৩০. ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ বা ৪৫৭ নং ধাৰাত তদন্তৰ সময়ত জব্দ কৰা সম্পত্তি মুকলি কৰিব পাৰে নেকি সেইটো নিৰ্ণয় কৰিবলৈ হ’লে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১০২, ৪৫১-ৰ পৰা ৪৫৭ নং ধাৰাৰ বিধানসমূহ পৰীক্ষা কৰি উচ্চতম ন্যায়ালয় আৰু বিভিন্ন উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়দান বিবেচনা কৰিব লাগিব।

৩১. ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১০২, ৪৫১-ৰ পৰা ৪৫৭ নং ধাৰা এনেধৰণৰ-

১০২. কিছুমান সম্পত্তি জব্দ কৰাৰ বাবে থকা আৰক্ষী বিষয়াৰ ক্ষমতা:-

১) চুৰি হোৱা বুলি ধাৰণা কৰা বা অপৰাধৰ সন্দেহ সৃষ্টি কৰা পৰিস্থিতিত পোৱা সম্পত্তি জব্দ কৰাৰ কৰ্তৃত্ব যিকোনো আৰক্ষী বিষয়াৰ আছে।

২) এনে আৰক্ষী বিষয়া যদি কোনো থানাৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত বিষয়াৰ অধীনস্থ হয়, তেন্তে সেই বিষয়াজনক জব্দৰ বিষয়ে তৎক্ষণাত অৱগত কৰিব লাগিব।

৩) যিকোনো আৰক্ষী বিষয়াই উপ-ধাৰা (১) অনুসৰি জব্দ কৰাৰ পিছত তৎক্ষণাত বিচাৰ ক্ষমতা থকা দণ্ডাধীশক অৱগত কৰিব লাগিব, যদি জব্দ কৰা সম্পত্তি আদালতলৈ লৈ যোৱাটো কঠিন হয়, বা সঠিকভাৱে মজুত ৰখাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰত্যাহ্বানৰ সৃষ্টি হয়, বা আৰক্ষীয়ে ইয়াক অব্যাহত ৰখাটো তদন্তৰ বাবে অপৰিহাৰ্য নহয়, তেন্তে বিষয়াজনে জিম্মাত ৰখাৰ দায়িত্ব কোনো ব্যক্তিক হস্তান্তৰ কৰিব পাৰে। তাৰ পিছত এই ব্যক্তিজনে বণ্ডত স্বাক্ষৰ কৰিব লাগিব, প্ৰয়োজন অনুসৰি সম্পত্তিটো আদালতত দাখিল কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিব লাগিব আৰু ইয়াৰ নিষ্পত্তিৰ সন্দৰ্ভত আদালতৰ পৰৱৰ্তী আদেশ মানি চলিব লাগিব।

যদিহে উপ-ধাৰা (১)ৰ অধীনত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ দ্ৰুত আৰু স্বাভাৱিক ক্ষয়-ক্ষতি হয় আৰু যদি এনে সম্পত্তিৰ মালিকজন অগ্ৰত বা অনুপস্থিত হয় আৰু তেনে সম্পত্তিৰ মূল্য যদি পাঁচশ টকাতকৈ কম হয়, তেন্তে আৰক্ষী অধীক্ষকৰ নিৰ্দেশত ইয়াক তৎক্ষণাত নিলাম কৰিব পাৰি, আৰু ধাৰা ৪৫৭ আৰু ৪৫৮ৰ বিধানসমূহ যিমান পাৰি এনে বিক্ৰীৰ নিকা উপাৰ্জনৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য হ'ব।

“৪৫১. কিছুমান বিশেষ গোচৰত বিচাৰ চলি থকা অৱস্থাত সম্পত্তিৰ জিম্মা আৰু নিষ্পত্তিৰ নিৰ্দেশ। অনুসন্ধান বা বিচাৰৰ সময়ত, যদি কোনো এটা সামগ্ৰী/সম্পত্তি ফৌজদাৰী আদালতত উপস্থাপন কৰা হয়, আদালতে আদালতৰ কাৰ্যবিধি সমাপ্ত নোহোৱালৈকে ইয়াৰ জিম্মাৰ বাবে উপযুক্ত আদেশ জাৰী কৰিব পাৰে, আৰু যদি সম্পত্তিটো নষ্ট হ'ব পৰা বিধৰ বা অন্যথা তেনে কৰাটো যুক্তিসংগত হয়, আদালতে প্ৰয়োজনীয় প্ৰমাণ নষ্ট কৰাৰ পিছত, ইয়াৰ বিক্ৰী বা নিষ্পত্তিৰ নিৰ্দেশ দিব পাৰে।

ব্যখ্যা- এই ধাৰাটোৰ উদ্দেশ্যৰ বাবে “সম্পত্তি”ত অন্তৰ্ভুক্ত হয়-

(ক) আদালতৰ সন্মুখত দাখিল কৰা বা ইয়াৰ জিম্মাত থকা যিকোনো ধৰণৰ সম্পত্তি বা নথিপত্ৰ,

(খ) যিকোনো সম্পত্তি, যাৰ সন্দৰ্ভত কোনো অপৰাধ সংঘটিত হোৱা যেন লাগে বা যিটো কোনো অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা যেন লাগে।”

“৪৫৭। সম্পত্তি জব্দ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত আৰক্ষীয়ে গ্ৰহণ কৰা পদ্ধতি।-(১)
যেতিয়াই এই আইনৰ বিধান অনুসৰি কোনো আৰক্ষী বিষয়াই সম্পত্তি
জব্দ কৰাৰ বিষয়ে কোনো দণ্ডাধীশক জনোৱা হয়, আৰু অনুসন্ধান বা
বিচাৰৰ সময়ত এনে সম্পত্তি ফৌজদাৰী আদালতৰ সন্মুখত উপস্থাপন
কৰা নহয়, তেতিয়া দণ্ডাধীশে এই আইনৰ বিধান অনুসৰি ইয়াক
নিষ্পত্তি, সঠিক মালিকক গতাই দিয়া বা মালিক অজ্ঞাত হ’লে জিম্মাত
ৰখাৰ নিৰ্দেশ জাৰি কৰিব পাৰে।

(২) জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ মালিক চিনাক্ত হ’লে দণ্ডাধীশে নিৰ্দিষ্ট
চৰ্তৰে সম্পত্তিটো তেওঁক প্ৰদান কৰাৰ নিৰ্দেশ দিব পাৰে, যদি মালিক
অচিনাকি হয় তেন্তে দণ্ডাধীশে সম্পত্তিটো ৰাখিব পাৰে আৰু সম্পত্তিৰ
অন্তৰ্গত বস্তুবোৰ তালিকাভুক্ত কৰি ঘোষণা জাৰি কৰিব লাগে আৰু এই
ঘোষণা জাৰি কৰা তাৰিখৰ পৰা ছমাহৰ ভিতৰত সম্পত্তিৰ দাবী
জনোৱা ব্যক্তিজন আগবাঢ়ি আহি মালিকীস্বত্ব প্ৰমাণ কৰিবলৈ আহ্বান
জনাৰ লাগে।”

৩২. পূৰ্বৰ অনুচ্ছেদত উল্লেখ কৰা বিভিন্ন ৰায়দান আৰু ফৌজদাৰী
কাৰ্য্যবিধি আইনৰ XXXIV নং অধ্যায়ৰ বিধানসমূহ পৰ্যালোচনা কৰাৰ পিছত
আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে আদালতে ফৌজদাৰী কাৰ্য্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫১-ৰ
অধীনত জব্দ কৰা সম্পত্তি সঠিক জিম্মাত লোৱাৰ নিৰ্দেশ দিব পাৰে। সম্পত্তিৰ
নিষ্পত্তিৰ বাবে ফৌজদাৰী কাৰ্য্যবিধি আইনৰ ৪৫২ নং ধাৰা প্ৰযোজ্য হয়, কিন্তু
কেৱল অনুসন্ধান বা বিচাৰৰ সামৰণিতহে। ইয়াৰ বিপৰীতে ফৌজদাৰী
কাৰ্য্যবিধি আইনৰ ৪৫৯ নং ধাৰাত আদালতে জব্দ কৰা সম্পত্তি বিক্ৰী কৰাৰ
অনুমতি দিয়ে যদিহে দখলৰ অধিকাৰী ব্যক্তিজন অচিনাকি বা অনুপস্থিত থাকে,
আৰু সম্পত্তিটো ক্ষয় হোৱাৰ আশংকা থাকে বা বিক্ৰীৰ ফলত মালিক উপকৃত
হোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে, বা সম্পত্তিৰ মূল্য ৫০০/- টকাতকৈ কম হয়।

৩৩. *ডাইৰেক্টৰেট অব ৰেভিনিউ ইন্টেলিজেন্স বনাম পি.আৰ.কে.
ডাইমণ্ড প্ৰাইভেট লিমিটেড* (২০১৯ এছ.চি.চি. অনলাইন ডেল. ৮২২৬)
গোচৰত দিল্লী উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে ফৌজদাৰী কাৰ্য্যবিধি আইনৰ

ধাৰা ৪৫১-ৰ প্ৰযোজ্যতাৰ বাবে মূলতঃ অনুসন্ধান বা বিচাৰ চলি থাকিব লাগিব।

৩৪. *ডাইৰেক্টৰেট অব ৰেভিনিউ ইন্টেলিজেন্স, শ্বিলং আঞ্চলিক ইউনিট, শ্বিলং বনাম শ্ৰী অজয় বাবু মাণ্ডা*, ফৌজদাৰী আবেদন নং ১/২০২২ নম্বৰত মেঘালয় উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিয়ে যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১/৪৫৭ নং ধাৰাত বিচাৰ বা অনুসন্ধানৰ অনুপস্থিতিত দণ্ডাধীশে জব্দ কৰা বাহনসমূহ বাহনৰ মালিকক মুকলি কৰি দিব নোৱাৰিলেহেঁতেন।

৩৫. (১) অসম চৰকাৰ বনাম নুৰ উদ্দিন দস্কাৰ, ফৌজদাৰী আবেদন নং ৩৬৮/২০২২, (২) অসম চৰকাৰ বনাম লালহৰুৱাইজেলা, ফৌজদাৰী আবেদন নং ৫৯৭/২০২২, আৰু (৩) ৰফিকুল ইছলাম বনাম ষ্টেট অৱ অসম, ফৌজদাৰী পুনৰীক্ষণ আবেদন নং ১৬/২০২২ গোচৰত বিদ্বান একক ন্যায়াধীশসকলে ৰায় দিয়ে যে তদন্তৰ পৰ্যায়ত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ নং ধাৰাত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা দিয়াৰ ক্ষমতা ফৌজদাৰী আদালতে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰে। ওপৰৰ তিনিটা গোচৰৰ সিদ্ধান্তত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা নং ৪৫৭-ৰ অধীনত তদন্তৰ পৰ্যায়ত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা কোনো আদালতে প্ৰদান কৰিব পাৰিবনে নাই সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা হোৱা নাছিল। কিন্তু *সুনীল গগৈ* (উপৰোক্ত) গোচৰত এই আদালতৰ আন এক একক বিচাৰপীঠে ৰায় দিছিল যে হয় ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা নং ৪৫১-ৰ অধীনত বিচাৰাধীন অৱস্থাত, নহয় ৪৫৭-ৰ অধীনত যেতিয়া সম্পত্তি আৰক্ষীয়ে জব্দ কৰে আৰু বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ নোহোৱা অৱস্থাত ফৌজদাৰী আদালতে সঠিক মালিকক অন্তৰ্ভুক্তিকালীন জিম্মাৰ আদেশ প্ৰদান কৰাৰ ক্ষমতা আছে। গতিকে *সুনীল গগৈ* (উপৰোক্ত) গোচৰৰ ৰায়দানৰ পৰা অনুমান কৰা হৈছে যে বিচাৰ আৰম্ভ হোৱাৰ আগতেই অৰ্থাৎ অনুসন্ধান আৰু তদন্তৰ পৰ্যায়ৰ সময়তো ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিম্মা ফৌজদাৰী আদালতে মঞ্জুৰ কৰিব পাৰে।

৩৬. *গাফুৰ ভাই নব্বু ভাই টাৱাৰ* (উপৰোক্ত) গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত ব'ম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছে যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাটো

তদন্তৰ পৰ্যায়ত কোনো সম্পত্তিৰ নিষ্পত্তি বা জিন্মাত লোৱাৰ বিষয়ে সিদ্ধান্ত ল'বলগীয়া হ'লে প্ৰযোজ্য হ'ব পৰাকৈ যথেষ্ট বহল।

৩৭) *এম.এছ. জাঞ্জী* (উপৰোক্ত) গোচৰত উৰিষ্যা উচ্চ ন্যায়ালয়ে স্পষ্ট কৰি দিছে যে ধাৰা ৪৫৭(১)ত থকা "আৰু এনে সম্পত্তি তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত ফৌজদাৰী আদালতৰ সন্মুখত দাখিল কৰা নহয়" বাক্যাংশটো কেৱল তদন্তৰ এটা পৰ্যায়ক বুজায় আৰু ধাৰাটোৰ অধীনত দণ্ডাধীশৰ বিচাৰ ক্ষমতা প্ৰয়োগৰ বাবে এটা চৰ্ত প্ৰদান কৰে।

৩৮) *অজয় সিং* (উপৰোক্ত) গোচৰত এলাহাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ খণ্ড বিচাৰপীঠে ৰায় দিছে যে বিভিন্ন পৰিস্থিতিত এজন দণ্ডাধীশে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত বিচাৰ ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া হ'ব পাৰে। যিজন ব্যক্তিৰ সম্পত্তি জব্দ কৰা হৈছে, তেওঁ তদন্ত চলি থকাৰ সময়ত আৰু অনুসন্ধান বা বিচাৰ আৰম্ভ হোৱাৰ আগতে আৰু জব্দ কৰা সম্পত্তিটো অপৰাধমূলক আদালতৰ সন্মুখত দাখিল কৰাৰ কোনো সুযোগৰ আগতেই দণ্ডাধীশৰ ওচৰত মোকোলাই দিবৰ বাবে আবেদন কৰিব পাৰে।

৩৯) এলাহাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হয় যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাৰ শব্দায়নত এনে কোনো কথা নাই যিয়ে ইয়াৰ ব্যৱহাৰ সীমিত কৰে বা বিচাৰ বা তদন্ত নোহোৱালৈকে দণ্ডাধীশৰ কৰ্তৃত্ব আঁতৰাই পেলায়, আৰু সম্পত্তি আদালতত বা গোচৰৰ তদন্তৰ সময়ত দাখিল কৰা নহয়।

৪০) নেভাদা প্ৰপাৰ্টিজ প্ৰাইভেট লিমিটেড বনাম মহাৰাষ্ট্ৰ চৰকাৰ [(২০১৯) ২০ এছচিচি ১১৯-ত প্ৰকাশিত] গোচৰৰ মূল প্ৰশ্নটো আছিল যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১০২ নং ধাৰাৰ উপ-ধাৰা (১)ত "যিকোনো সম্পত্তি" শব্দটোৱে স্থাৱৰ সম্পত্তি অন্তৰ্ভুক্ত কৰে নেকি, যাৰ ফলস্বৰূপে, কোনো অপৰাধমূলক গোচৰৰ তদন্ত কৰা আৰম্ভী বিষয়ই কোনো স্থাৱৰ সম্পত্তিৰ জিন্মা ল'ব পাৰে নেকি আৰু জব্দ কৰিব পাৰে নেকি, যি সম্পত্তি কোনো অপৰাধ সংঘটিত হোৱাৰ সন্দেহৰ সৃষ্টি কৰা পৰিস্থিতিত পোৱা যায়।

৪১) উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ওপৰৰ বিষয়টো ৪৫১ৰ পৰা ৪৫৯ নং ধাৰাত সম্পত্তিৰ নিষ্পত্তিৰ সৈতে জড়িত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ XXXIV নং অধ্যায়ৰ সৈতে সংগতি ৰাখি বিবেচনা কৰি ৰায় দিয়ে যে ধাৰা ৪৫১, ৪৫২ আৰু ৪৫৬ য়ে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১০২ নং ধাৰাৰ অধীনত কোনো জন্ম কৰা সম্পত্তিৰ কথা উল্লেখ কৰা নাই। ইয়াত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে যে এই আইনৰ ৪৫১, ৪৫২, আৰু ৪৫৬ ধাৰাৰ অধীনত ফৌজদাৰী আদালতৰ কৰ্তৃত্ব স্থাৱৰ আৰু অস্থাৱৰ দুয়োধৰণৰ সম্পত্তিৰ ক্ষেত্ৰতে বিস্তৃত, কেৱল ধাৰা ১০২ৰ অধীনত আৰক্ষীয়ে জন্ম কৰা সম্পত্তিৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নহয়। কিন্তু এই আইনৰ ১০২ নং ধাৰাত আৰক্ষী বিষয়াজনে জন্ম কৰা কিন্তু তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত উপস্থাপন নকৰা সম্পত্তিৰ ক্ষেত্ৰত ৪৫৭ নং ধাৰা প্ৰযোজ্য। এইদৰে এই যুক্তি দৰ্শোৱা হৈছে যে এই আইনৰ ধাৰা ১০২-ৰ "যিকোনো সম্পত্তি" শব্দটোৱে স্থাৱৰ সম্পত্তিক সামৰি লোৱা নাই।

৪২) নেভাদা প্ৰপাৰ্টিজ প্ৰাইভেট লিমিটেড (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ ৰায়দান ইয়াত সিদ্ধান্ত ল'বলগীয়া বিষয়টোৰ সন্দৰ্ভত নাছিল আৰু এই বিষয়টো বিবেচনা কৰা হোৱা নাছিল। উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১০২ নং ধাৰাত "যিকোনো সম্পত্তি" শব্দটোৱে কেৱল অস্থাৱৰ সম্পত্তিক সামৰি ল'ব। উচ্চতম ন্যায়ালয়ে সমগ্ৰ ৰায়দানৰ ২৬ নং দফাৰ শেষৰ পাঁচ শাৰীতহে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাটোৰ উল্লেখ কৰিছে, যিটো তলত দিয়া ধৰণৰ:

২৬ নং অনুচ্ছেদ: এই অনুচ্ছেদত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে আপীলকাৰী-নেভাদা প্ৰপাৰ্টিজ প্ৰাইভেট লিমিটেড আৰু ৰাজ্য চৰকাৰৰ কেইজনমানে উত্থাপন কৰা যুক্তি আৰু বিষয়সমূহৰ সমাধানৰ ক্ষেত্ৰত XXXIV নং অধ্যায়ৰ অধীনত "সম্পত্তিৰ নিষ্পত্তি"ৰ তাৎপৰ্য্যৰ ওপৰত আলোকপাত কৰে। এই বিধানসমূহে আদালতক স্থাৱৰ আৰু অস্থাৱৰ দুয়োধৰণৰ সম্পত্তিৰ সন্দৰ্ভত আদেশ জাৰি কৰাৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰে। আমি ৪৫১ নং ধাৰাটোৰ কথা উল্লেখ কৰিছো, য'ত যদিও এই আইনৰ ধাৰা ১০২-ৰ অধীনত জন্ম কৰাৰ স্পষ্ট কথা উল্লেখ কৰা হোৱা নাই, তথাপিও

সন্দেহযুক্ত অপৰাধৰ সৈতে জড়িত বা ইয়াৰ ব্যাখ্যাৰ জৰিয়তে অপৰাধ সংঘটিত কৰাত ব্যৱহাৰ কৰা সম্পত্তি অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। একেদৰে, ধাৰা ৪৫২-এ সন্দেহযুক্ত অপৰাধৰ সৈতে জড়িত সম্পত্তিক আঙুলিয়াই দিয়ে, যিয়ে যিকোনো পক্ষৰ মূল দখল বা নিয়ন্ত্ৰণ আৰু সেই সম্পত্তিৰ সৈতে জড়িত যিকোনো পৰিৱৰ্তন বা বিনিময় দুয়োটাকে সামৰি লয়। একেদৰে ৪৫২ ধাৰাত নিজাববীয়াকৈ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ১০২ নং ধাৰা উল্লেখ কৰা হোৱা নাই। ৪৫৬ নং ধাৰাতো একেই কথা, য'ত কিছুমান বিশেষ পৰিস্থিতিত স্থাৱৰ সম্পত্তিৰ দখল পুনৰ ঘূৰাই অনাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। এই বিধানসমূহে ধাৰা ১০২ৰ সীমা আৰু পৰিসৰৰ ৰূপৰেখা প্ৰত্যক্ষভাৱে উল্লেখ কৰা নাই। ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে, ইয়াৰ পৰা বুজা যায় যে ধাৰা ১০২ মূল বিধান নহয়, যিয়ে এই আইনৰ ধাৰা ৪৫১, ৪৫২, বা ৪৫৬ক প্ৰাসংগিক কৰি তুলিছে। এই ধাৰাসমূহ ব্যৱহাৰ কৰাৰ চৰ্তসমূহ নিৰ্দিষ্ট বিধানসমূহত নিজেই তালিকাভুক্ত কৰা হৈছে। ৪৫১ আৰু ৪৫২ নং ধাৰাত আদালতে ইয়াৰ জিন্মা আৰু নিষ্কাশনৰ বিষয়ে সিদ্ধান্ত লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত 'সম্পত্তি'ৰ অৰ্থ কি বিশেষভাৱে ব্যাখ্যা কৰা হৈছে। সম্পত্তি আদালতৰ জিন্মাতেই থাকক বা জব্দ কৰাই হওক, ধাৰা ৪৫৬ স্থাৱৰ সম্পত্তিৰ সৈতে জড়িত অপৰাধৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য। ৪৫৭ নং ধাৰাৰ বাহিৰে এই ধাৰাসমূহৰ অধীনত ফৌজদাৰী আদালতৰ কৰ্তৃত্ব কেৱল ১০২ নং ধাৰাত আৰক্ষীয়ে জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নহয়। ঐ আইনৰ অধীনত আৰক্ষী বিষয়াই জব্দ কৰা কিন্তু তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত উপস্থাপন নকৰা সম্পত্তিৰ ক্ষেত্ৰত ধাৰা ৪৫৭ প্ৰযোজ্য। “

৪৩) নেভাদা প্ৰপাৰ্টিজ প্ৰাইভেট লিমিটেড গোচৰৰ (উপৰোক্ত) ক্ষেত্ৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্ত বিবেচনা কৰাৰ পিছত আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে তদন্তৰ পৰ্যায়ত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰা প্ৰযোজ্য হয় নে নহয় সেই সম্পৰ্কে আদালতে কোনো ব্যাখ্যা বা নিয়ম স্থাপন কৰা নাছিল। গতিকে আমি ভাবো যে সেই গোচৰৰ সিদ্ধান্ত আমি ইয়াত সিদ্ধান্ত লোৱা বিষয়টোৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য নহয়।

৪৪) *অশ্বিকা ৰায়* (উপৰোক্ত) গোচৰত কলিকতা উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ বিভাগীয় বিচাৰপীঠে উল্লেখ কৰিছে যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত "আৰু এনে সম্পত্তি তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত ফৌজদাৰী আদালতৰ সন্মুখত দাখিল কৰা নহয়" বাক্যাংশই কেৱল তদন্তৰ পৰ্যায়কহে বুজায়, অনুসন্ধান বা বিচাৰৰ পৰ্যায়ক নহয়। আদালতৰ মতে, ৪৫৭ নং ধাৰাত কোনো সম্পত্তি জব্দ কৰাৰ কথা আদালতত জনোৱাৰ পিছত তদন্তৰ পৰ্যায়ত জিম্মাত লোৱাৰ সিদ্ধান্ত লোৱাৰ কৰ্তৃত্ব ফৌজদাৰী আদালতে লাভ কৰে। কলিকতা উচ্চ ন্যায়ালয়ে লগতে ৰায় দিয়ে যে যদি কোনো তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত এই সম্পত্তি আদালতত উপস্থাপন কৰা হয় তেন্তে ৪৫১ নং ধাৰা প্ৰযোজ্য হ'ব, ৪৫৭ নং ধাৰা নহয়।

৪৫) *সুন্দৰভাই আশ্বলাল দেশাই* (উপৰোক্ত)গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে *শ্ৰীমতী বাসৱৱী কম দ্যামংগোদা পাটিল বনাম মহীশূৰ চৰকাৰ* [(১৯৭৭) ৪ এছচিচি ৩৫৮-ত প্ৰকাশিত] গোচৰত প্ৰদান কৰা ৰায়ৰ ওপৰত আস্থা প্ৰকাশ কৰি এই সিদ্ধান্তত উপনীত হয় যে দণ্ডাধীশে তৎকালীনভাৱে ফৌজদাৰী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ ৪৫১ নং ধাৰাত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগিব, যাৰ উদ্দেশ্য হৈছে জব্দ কৰা সামগ্ৰীসমূহ জব্দ কৰাৰ তাৰিখৰ পৰা ডেৰ মাহতকৈ অধিক সময় থানাত ৰখা নহয়। কিন্তু ফৌজদাৰী আদালতে জব্দ কৰা সামগ্ৰী মুকলি কৰাৰ ক্ষেত্ৰত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰা প্ৰযোজ্য হ'ব নে নহয়, সেই সম্পৰ্কে সিদ্ধান্ত লোৱা নাছিল।

৪৬) *শ্ৰীমতী বাছাভা কোম দ্যামংগোদা পাটিল* (উপৰোক্ত)গোচৰত দিয়া ৰায়দানৰ দফা ৪-ত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে তলত দিয়া ধৰণে উল্লেখ কৰে:—

“দফা ৪- এই আইনৰ বিভিন্ন বিধানৰ উদ্দেশ্য আৰু আঁচনি এইদৰে প্ৰতীয়মান হয় যে যদি আৰক্ষীয়ে কোনো অপৰাধৰ লগত জড়িত সম্পত্তি জব্দ কৰে, তেন্তে সেয়া আদালত বা আৰক্ষীয়ে নিতান্তই প্ৰয়োজনীয়তাকৈ বেছি দিন ৰাখিব নালাগে। যিহেতু আৰক্ষীয়ে সম্পত্তিটো জব্দ কৰাটো চৰকাৰী কৰ্মচাৰীৰ হাতত সম্পত্তিটো অৰ্পণ কৰাৰ সমান, গতিকে ধাৰণাটো হ'ল যে সম্পত্তিটো ধৰি ৰখাৰ প্ৰয়োজনীয়তা বন্ধ হোৱাৰ পিছত মূল মালিকক পুনৰ ঘূৰাই দিব

নাগো। জন্ম কৰা সম্পত্তি মালিকক ঘূৰাই দিয়াৰ বাবে দুটা পৰ্যায় আছে। প্ৰথমতে, বিশেষকৈ যদি সম্পত্তিটো ক্ষয় হোৱাৰ প্ৰৱণতা থাকে, তেন্তে তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত ইয়াক ঘূৰাই দিব পাৰি। ন্যায়ৰ স্বার্থত সম্পত্তি মালিকক ঘূৰাই দিয়াৰ বা নিষ্পত্তি কৰাৰ আন বৈধ কাৰণ থাকিব পাৰে। উচ্চ ন্যায়ালয় আৰু সত্ৰ ন্যায়াধীশে ধৰি লৈছিল যে এই আইনৰ অনুচ্ছেদসমূহ আদালতত বা ইয়াৰ জিম্মাত উপস্থাপন কৰিব লাগিব বা আদালতৰ জিম্মাত থাকিব লাগিব। এই আইনৰ উদ্দেশ্য হৈছে প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে আদালতৰ নিয়ন্ত্ৰণত থকা যিকোনো সম্পত্তি আদালতে নিষ্পত্তি কৰিব লাগে আৰু ইয়াৰ নিষ্পত্তিৰ সন্দৰ্ভত আদালতে ন্যায়সংগত আৰু সঠিক আদেশ দিব লাগে। ফৌজদাৰী গোচৰত আৰক্ষীয়ে সদায় আদালতৰ প্ৰত্যক্ষ নিয়ন্ত্ৰণত কাম কৰে আৰু তদন্ত বা বিচাৰৰ প্ৰতিটো পৰ্যায়তে ইয়াৰ পৰা আদেশ ল'বলগীয়া হয়। গতিকে আদালতে য'ত গুৰুত্ব দিছে, সেই সকলো গোচৰতে আৰক্ষী বিষয়াৰ কাৰ্য্যৰ ওপৰত এক ব্যাপক কৰ্ত্ত্ব আছে। “

৪৭) সুন্দৰভাই আম্বলাল দেশাই (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰা অনুসন্ধানৰ পৰ্যায়ত কোনো ফৌজদাৰী আদালতে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিবনে নাই সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা নাছিল। অৱশ্যে জন্ম কৰা সম্পত্তি এমাহতকৈ অধিক সময় থানাত ৰাখিব নালাগে বুলি গুৰুত্ব আৰোপ কৰে।

৪৮) পি.ভি. জোচেফ বনাম চৰকাৰ গোচৰত (১৯৭৮ চনত ক্ৰি. এল.জে. ১২০৬-ত প্ৰকাশিত) কেৰেলা উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছে যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত অনুসন্ধান পৰ্যায়ত এই ধাৰাৰ অধীনত ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰাত কোনো বাধা নাই।

৪৯) ভাৰত হেভি ইলেক্ট্ৰিকেলছ গোচৰত (উপৰোক্ত) অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছে যে ফৌজদাৰী আদালতৰ অভিযোগপত্ৰ দাখিল কৰাৰ আগতেই সম্পত্তি এটা বিতৰণ বা নিষ্পত্তিকৰাৰ বাবে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাৰ অধীনত ক্ষমতা আছিল। অৱশ্যে ইয়াত তলত দিয়া ধৰণে এটা সতৰ্কবাণী যোগ কৰা হৈছে:

“ভুল হ’লেও ন্যায় প্রদান কৰাটো নিশ্চিত কৰিবলৈ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৮২ নং ধাৰা ব্যৱহাৰ কৰি আবেদনকাৰী কোম্পানীটোক সম্পত্তিটো প্ৰদান কৰাৰ নিৰ্দেশ দিয়াৰ কৰ্ত্ত্ব মোৰ আছে।”

৫০) *যোশী* গোচৰত (উপৰোক্ত) কেৰালা উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে যিহেতু কোনো অভিযোগ পত্ৰ দাখিল কৰা হোৱা নাই আৰু গোচৰটোৰ এতিয়াও অনুসন্ধান চলি আছে, গতিকে কোনো ধৰণৰ তদন্ত বা বিচাৰ চলি থকা নাই। গতিকে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ নং ধাৰাত কোনো আদেশ জাৰি কৰিব নোৱাৰিলে। অৱশ্যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত নিৰ্দেশ জাৰি কৰিব পৰা যাব।

৫১) *ধীৰেন্দ্ৰ দ্বিবেদী ওৰফে ধীৰু বনাম মধ্য প্ৰদেশ চৰকাৰ* গোচৰত মধ্যপ্ৰদেশ উচ্চ ন্যায়ালয়ে ফৌজদাৰী পুনৰীক্ষণ নং ২০৭৮/২০২০ত উল্লেখ কৰিছে যে কোনো আৰক্ষী বিষয়ই চলি থকা আৰক্ষী তদন্তৰ সময়ত সম্পত্তি জব্দ কৰাৰ সময়ত, কিন্তু তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত সম্পত্তিটো ফৌজদাৰী আদালতত দাখিল কৰাৰ পূৰ্বে এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭-ৰ অধীনত আবেদন বিবেচনা কৰিব পাৰে। এনে পৰিস্থিতিত দণ্ডাধীশজনৰ সম্পত্তিৰ নিষ্পত্তি কৰা বা সঠিক মালিকক প্ৰদান কৰাৰ বাবে আদেশ জাৰি কৰাৰ অধিকাৰ আছে।

৫২) বিভিন্ন উচ্চ ন্যায়ালয়ে লোৱা বিৰোধী সিদ্ধান্তৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি এতিয়া *সাধাৰণ বীমা পৰিষদ বনাম ষ্টেট অৱ এ.পি. [(২০১০) ৬ এছচিচি ৭৬৮-ত প্ৰকাশিত]* গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ ৰায়দানৰ পৰ্যালোচনা কৰা হৈছে। ওপৰৰ গোচৰটোত সাধাৰণ বীমা পৰিষদে *সুন্দৰভাই আম্বালাল দেশাই* (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে গৃহীত কৰা নিৰ্দেশনা উলংঘা কৰাৰ সন্দৰ্ভত অধিক নিৰ্দেশনা, আদেশ আৰু স্পষ্টীকৰণৰ বাবে উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ কাষ চাপিছিল, যিহেতু অপৰাধৰ সৈতে জড়িত জব্দ কৰা বাহনসমূহ মুকলি নকৰাৰ ফলত যথেষ্ট সম্পত্তি আৱৰ্জনালৈ পৰিণত হৈছিল। উচ্চতম ন্যায়ালয়ে *সুন্দৰভাই আম্বালাল দেশাই* (উপৰোক্ত) গোচৰত একেধৰণৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া বুলি স্বীকাৰ কৰে যদিও ফৌজদাৰী প্ৰক্ৰিয়া আইনৰ ৪৫১ নং ধাৰা আৰু ৪৫৭

নং ধাৰাৰ ব্যাখ্যা আৰু কাৰ্যকৰীকৰণৰ সৈতে জড়িত কিছুমান অমীমাংসিত দিশ লক্ষ্য কৰে। উল্লিখিত গোচৰটোত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে লক্ষ্য কৰিছিল যে যদিও পূৰ্বৰ এটা গোচৰ অৰ্থাৎ *সুন্দৰভাই অম্বালাল দেশাই* (উপৰোক্ত) গোচৰত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ নং ধাৰা আৰু ৪৫৭ নং ধাৰাৰ ব্যাখ্যা আৰু কাৰ্যকৰীকৰণ সন্দৰ্ভত একেধৰণৰ প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰিছিল যদিও কিছুমান অমীমাংসিত বিষয় ৰৈ গৈছে। ইয়াৰ পিছত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে *সুন্দৰভাই অম্বালাল দেশাই* (উপৰোক্ত) গোচৰত পূৰ্বৰ তথ্য পুনৰ উল্লেখ কৰি জন্ম কৰা বাহনসমূহ থানাত দীৰ্ঘ সময়ৰ বাবে ৰখাটো অবাস্তৱ বুলি জোৰ দিয়ে আৰু দণ্ডাধীশসকলে তৎকালীনভাৱে উপযুক্ত আদেশ জাৰি কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে, য'ত বণ্ড, নিশ্চয়তা, প্ৰয়োজন হ'লে জন্ম কৰা বাহনসমূহ অৱশেষত ঘূৰাই দিয়াৰ বাবে নিৰাপত্তা লোৱা আদিও অন্তৰ্ভুক্ত। ইয়াৰ পিছত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে *সুন্দৰভাই অম্বালাল দেশাই* (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ পৰ্যবেক্ষণ পুনৰবাৰ উল্লেখ কৰে, য'ত জন্ম কৰা বাহনসমূহ থানাত দীৰ্ঘদিন ধৰি ৰখাৰ কোনো লাভ নাই বুলি ৰায় দিয়া হৈছিল আৰু উপযুক্তভাৱে গৃহীত হোৱাটো দণ্ডাধীশৰ কাম যিকোনো সময়ত প্ৰয়োজন হ'লে জন্ম কৰা বাহনসমূহ ঘূৰাই দিয়াৰ বাবে উপযুক্ত বণ্ড আৰু নিশ্চয়তা গ্ৰহণ কৰি তৎক্ষণাত আদেশ দিয়ে। ইয়াৰ পিছত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে *সুন্দৰভাই অম্বালাল দেশাই* (উপৰোক্ত) গোচৰত দিয়া নিৰ্দেশনাৰ উপৰিও *সাধাৰণ বীমা পৰিষদ* (উপৰোক্ত) গোচৰত অতিৰিক্ত নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰে, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭-ৰ লগতে ধাৰা ৪৫১-ৰ আদেশ বিবেচনা কৰি *সাধাৰণ বীমা পৰিষদ* (উপৰোক্ত) ৰায়দানৰ ১৩ নং দফাক তলত দিয়া ধৰণে উল্লেখ কৰা হৈছে:—

“আমাৰ বিবেচনা অনুসৰি উল্লিখিত তথ্যসমূহ সাৱধানে ব্যৱহাৰ কৰিব আৰু মানি চলিব লাগিব, আৰু বীমা কোম্পানীয়ে অনুৰোধ কৰিলে ইয়াক সঁহাৰিজনকভাৱে প্ৰদান কৰিব লাগে। ইয়াৰ উপৰিও এই আদালতে *সুন্দৰভাই অম্বালাল দেশাই* (উপৰোক্ত) গোচৰত দিয়া নিৰ্দেশনাৰ বাহিৰেও সংহিতাৰ ধাৰা ৪৫৭-ৰ সৈতে সংগতি ৰাখি ধাৰা ৪৫১-ৰ

প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ বিবেচনা কৰি জন্ম কৰা বাহনৰ সন্দৰ্ভত তলত দিয়া পৰৱৰ্তী নিৰ্দেশনাসমূহ জাৰি কৰিব লাগে-

“(ক) যদিহে বীমা কোম্পানীয়ে বাহনখনৰ উদ্ধাৰৰ বিষয়ে জানিব পাৰে, তেন্তে তেওঁলোকে তৎকালীনভাৱে বাহনখন মুকলি কৰি দিয়াৰ বাবে আবেদন কৰিব পাৰে। সাধাৰণতে আবেদন কৰাৰ তাৰিখৰ পৰা ৩০ দিনৰ ভিতৰত মুকলি কৰি দিব লাগে। প্ৰয়োজনীয় ফটোবোৰ যথাযথভাৱে প্ৰমাণিত কৰা হ’ব পাৰে, আৰু মুকলি কৰাৰ আগতে এক বিতং পঞ্জনামা প্ৰস্তুত কৰা হ’ব পাৰে।

(খ) এনেদৰে তোলা ফটোবোৰ বিচাৰৰ সময়ত গৌণ প্ৰমাণ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। সেয়েহে বাহনখনৰ প্ৰকৃত উপস্থাপনৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই।

(গ) যদিহে অৱশেষত দণ্ডাধীশে বাহনখনৰ সঠিক মালিকীস্বত্ব বীমা কোম্পানীটোৰ ওপৰত ন্যস্ত নহয় বুলি ৰায় দিয়ে, তেন্তে বীমা কোম্পানীয়ে বাহনখনৰ বিক্ৰী/নিলামৰ পৰা পোৱা ধন প্ৰেৰণ কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি/নিশ্চয়তা দাখিল কৰিব। উদ্ধাৰ কৰা বাহনখন মুকলি কৰাৰ বাবে কৰা আবেদন অনুসৰি, বাহনখন মুকলি কৰাৰ সময়ত অগাৰটেকিং/গেৰাণ্টি প্ৰদান কৰা হ’ব। ব্যক্তিগত বণ্ডৰ ওপৰত জোৰ দিয়াটো বীমা কোম্পানীটোৰ কৰ্পৰেট গাঁথনিৰ ফালে চোৱাৰ পৰা বিৰত থাকিব পাৰে।”

৫৩. সাধাৰণ বীমা পৰিষদ (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে কয় যে জন্ম কৰা বাহনসমূহ মুকলি কৰাৰ বাবে কোনো বীমা কোম্পানীক এনে আদায়ৰ বিষয়ে জনোৱাৰ লগে লগে ন্যায়িক আদালত আবেদন দাখিল কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া হ’ব পাৰে আৰু সাধাৰণতে, জন্ম কৰা বাহনখন আবেদন কৰাৰ তাৰিখৰ পৰা ৩০ দিনৰ ভিতৰত মুকলি কৰি দিব লাগে। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫১ আৰু ৪৫৭ নং ধাৰাত থকা প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ চাই আদালতে এই নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰে।

৫৪. *ৰাম প্ৰকাশ শৰ্মা*ৰ গোচৰত (উপৰোক্ত) উচ্চতম ন্যায়ালয়ে তদন্তৰ পৰ্যায়ত জন্ম কৰা সম্পত্তি নিষ্কাশনৰ বাবে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত উপযুক্ত আদেশ দিবলৈ ফৌজদাৰী আদালতক নিৰ্দেশ দিছিল। ওপৰৰ গোচৰটোত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছে যে আৰক্ষীয়ে জন্ম কৰা কিন্তু এতিয়াও ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭-ৰ অধীনত আদালতৰ সন্মুখত হাজিৰ নোহোৱা সম্পত্তি আৰু চাৰ্জশ্বীট দাখিল কৰাৰ আগতেই নিষ্পত্তি কৰাৰ ক্ষমতা আদালতৰ আছে। *শ্ৰীমতী বাসৱা কোম দ্যামংগৌডা পাটিল* গোচৰৰ (উপৰোক্ত) ৰায় বিবেচনা কৰি উচ্চতম ন্যায়ালয়ে জোৰ দিয়ে যে আৰক্ষী বা আদালতে জন্ম কৰা সম্পত্তিক অনিৰ্দিষ্টকাললৈ ধৰি ৰাখিব নালাগে। ইয়াৰ পিছত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে বিশেষ আদালতক ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭-ৰ অধীনত জন্ম কৰা সম্পত্তিৰ বাবে গোচৰটো তদন্তৰ পৰ্যায়ত থকা স্বত্বেও উপযুক্ত আদেশ দিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে।

৫৫. *ৰাম প্ৰকাশ শৰ্মা* (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ ৰায়দানৰ উদ্ধৃতি তলত পুনৰ উল্লেখ কৰা হৈছে:

“৩.....যদিও ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত বৰ্তমানৰ পৰিস্থিতি সামৰি লোৱা হৈছে, তথাপিও আদালতত উপস্থাপন নোহোৱা আৰক্ষীয়ে জন্ম কৰা সম্পত্তি নিষ্কাশনৰ ক্ষমতা থকাৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে বিশেষ ন্যায়াধীশে সদায় সেই ব্যক্তিক ঘূৰাই দিব লাগিব, যাৰ পৰা সেই সম্পত্তি লোৱা হৈছে, বিশেষকৈ যেতিয়া গোচৰটো সন্দেহজনক হয়, তদন্ত চলি আছে, আৰু কোনো অভিযোগ-পত্ৰ দাখিল কৰা হোৱা নাই। এনে পৰিস্থিতিত সম্পত্তি মুকলি কৰাৰ পূৰ্বে আদালত সাৱধান হোৱাটো প্ৰয়োজন। নিম্ন আদালতে জন্ম কৰা সম্পত্তি মুকলি কৰাৰ ক্ষমতাৰ অভাৱ বুলি কোৱাৰ সৈতে আমি মতানৈক্য থাকিলেও ইয়াৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে দাবীদাৰে যেতিয়াই অনুৰোধ কৰে তেতিয়াই সম্পত্তিটো স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে ঘূৰাই পাব লাগে। প্ৰতিটো গোচৰৰ যোগ্যতা অনুসৰি সিদ্ধান্ত ল'ব লাগে, আৰু আদালতৰ বিবেচনাই বিচাৰৰ সময়ত এই জন্ম কৰা বস্তুবোৰৰ সম্ভাৱ্য প্ৰয়োজনীয়তাকে ধৰি ন্যায়ৰ স্বাৰ্থ

বিবেচনা কৰিব লাগে। যদি জন্ম কৰা সম্পত্তি ঘূৰাই দিলে বিচাৰৰ সময়ত ন্যায়ৰ গতিপথত কোনো ধৰণে প্ৰভাৱ পৰিব পাৰে, তেন্তে অনুৰোধটো নাকচ কৰাটো বুদ্ধিমানৰ কাম।

“৪.....বৰ্তমান আমাৰ গুৰুত্ব হৈছে সম্পত্তি মুকলি কৰাৰ আদালতৰ কৰ্তৃত্বক দৃঢ় কৰা আৰু জন্ম কৰা নোটসমূহ আৰক্ষীৰ ওচৰত বা ভৱিষ্যতে ব্যৱহাৰৰ বাবে আদালতত ৰখাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ তদন্ত অনুষ্ঠিত কৰিবলৈ বিশেষ ন্যায়াধীশক নিৰ্দেশ দিয়া আৰু বিশেষ ন্যায়াধীশে যদি নোটবোৰ অপৰিহাৰ্য বুলি ভাবে তেন্তে সম্পত্তিটো মুকলি কৰি দিব নালাগে। কিন্তু পিছত তদন্ত বা বিচাৰত যদি নোটবোৰৰ প্ৰয়োজন নহয়, তেন্তে আপীলকাৰীয়ে পৰ্যাপ্ত নিৰাপত্তা প্ৰদান কৰিলে আদালতে সম্পত্তিটো মুকলি কৰি দিব পাৰে।

৫. সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱাৰ সময়ত আমি এই আদালতে শ্ৰীমতী বাসৱা কোম দ্যামংগোডা পাটিল বনাম মহীশূৰ চৰকাৰ [(১৯৭৭) ৪ এছচিচি ৩৫৮] গোচৰত দিয়া সিদ্ধান্তটো লক্ষ্য কৰিছো যে আৰক্ষীয়ে সম্পত্তি অনিৰ্দিষ্টকালৰ বাবে নিজৰ জিম্মাত ৰাখিব নালাগে বা আদালতে সম্পত্তি জন্ম কৰি অথবা সময়ৰ বাবে তেওঁৰ সন্মুখত হাজিৰ কৰি ৰখাৰ প্ৰয়োজন নাই, কিন্তু ইয়াৰ ফলত আদালতৰ প্ৰয়োজনীয়তা কম নহয়। আৰক্ষীয়ে জন্ম কৰা সম্পত্তি ঘূৰাই দিয়াৰ বাবে আবেদন কৰাৰ সময়ত আদালতে ভৱিষ্যতে বিচাৰৰ কালছোৱাত এনে সম্পত্তিৰ প্ৰয়োজন হ'ব নে নহয় সেই বিষয়ে সজাগ হ'ব লাগে।

৬. এই পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আদালতে এই গোচৰত আৰক্ষীয়ে জন্ম কৰা সম্পত্তিৰ নিষ্পত্তিৰ সন্দৰ্ভত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত উপযুক্ত আদেশ প্ৰদান কৰিব। যথেষ্ট সময় পাৰ হৈ যোৱাৰ বাবে বিশেষ ন্যায়াধীশে বিষয়টো ক্ষিপ্ৰতাৰে নিষ্পত্তি কৰিব। সেই অনুসৰি আবেদন নিষ্পত্তি কৰা হয়।”

৫৬) *ভিজিটৰ, এ.এম.ইউ. বনাম কে.এছ. মিশ্ৰ* [(২০০৭) ৮ এছটিচি ৫৯৩-ত প্ৰকাশিত] আৰু *নাথী দেৱী বনাম ৰাধা দেৱী গুপ্তা* [(২০০৫) ২ এছটিচি ২৭১-ত প্ৰকাশিত] গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে বিধিৰ ব্যাখ্যাৰ এক স্পষ্ট নীতি স্থাপন কৰিছে, এই কথাত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে যে আদালতে এনে ব্যাখ্যা এৰাই চলিব লাগিব যিয়ে বিধিৰ কোনো অংশক অৰ্থহীন বা প্ৰযোজ্য কৰি তুলিব, যেতিয়ালৈকে ব্যৱহৃত ভাষাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি যুক্তিসংগত ব্যাখ্যা সম্ভৱপৰ হয়। আদালতে ধৰি ল'ব লাগে যে বিধিৰ প্ৰতিটো অংশৰ এটা উদ্দেশ্য থাকে, আৰু আইনগত উদ্দেশ্য প্ৰতিটো অংশই প্ৰভাৱ পেলাৱা। বিধায়িনী দলে অপ্ৰয়োজনীয়ভাৱে শব্দ ব্যৱহাৰ নকৰে বা অসাৰ কথা নকয় বুলি ধৰা হয়। বাধ্যতামূলক কাৰণ নাথাকিলে বিধায়িনী দলৰ বাবে অতিৰিক্ততাক আৰোপ কৰা ব্যাখ্যা আদালতে গ্ৰহণ কৰিব নালাগে। আদালতে কোনো বিধিৰ পৰা শব্দ যোগ বা আঁতৰাব নোৱাৰে, আৰু স্পষ্টভাৱে উল্লেখ নকৰা কিবা এটাও বুজাব নোৱাৰে। আইন পুনৰ লিখা বা পৰিৱৰ্তন কৰাটো আদালতৰ কৰ্তৃত্বৰ ভিতৰত নহয়। বিধায়িনী দলে অপ্ৰয়োজনীয় শব্দ ব্যৱহাৰ নকৰে বুলি ধাৰণাটো স্বীকাৰ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ, আৰু ব্যৱহৃত ভাষাৰ পৰাই আইনখনৰ প্ৰকৃত উদ্দেশ্য বুজিব লাগে।

৫৭) *এম. ৰবিন্দ্ৰন বনাম ডাইৰেক্টৰেট অব ৰেভিনিউ ইন্টেলিজেন্স* (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে কোনো এটা দণ্ডবিধিৰ নিৰ্মাণ কৰাৰ সময়ত অস্পষ্টতাৰ সন্মুখীন হ'লে আদালতে অভিযুক্ত আৰু ৰাজ্যিক যন্ত্ৰৰ মাজত সৰ্বব্যাপী ক্ষমতাৰ বৈষম্যৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি অভিযুক্তৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাৰ দিশত গুৰুত্ব দিব লাগিব। উচ্চতম ন্যায়ালয়ে জোৰ দি কয় যে এই নীতি কেৱল গুৰুত্বপূৰ্ণ দণ্ডবিধিৰ ক্ষেত্ৰতে প্ৰযোজ্য নহয়, অভিযুক্তৰ স্বাধীনতাক বাধা দিয়া পদ্ধতিসমূহলৈও প্ৰযোজ্য।

৫৮) ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাটোৰ পৰ্যালোচনা কৰিলে দেখা যায় যে এই ধাৰাটোৱে এক বহল পৰিসৰ সামৰি লৈছে আৰু ই সকলো ধৰণৰ জন্দকৰণৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭-ত "আৰু এনে সম্পত্তি তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত ফৌজদাৰী আদালতৰ সন্মুখত দাখিল কৰা নহয়" বাক্যাংশটোৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে সম্পত্তি জন্দ কৰাৰ প্ৰতিবেদন এজন দণ্ডাধীশক

দিয়া হ'ব যিয়ে সংহিতাৰ ধাৰা ২(ছ)ৰ অধীনত গোচৰৰ তদন্ত আৰু গোচৰৰ বিচাৰ কৰিব। সম্পত্তি জব্দৰ প্ৰতিবেদন তদন্ত বা বিচাৰ চোৱাচিতা কৰা দণ্ডাধীশৰ পৰা পৃথক দণ্ডাধীশৰ ওচৰত দাখিল কৰিব পাৰি। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭ৰ অধীনত সম্পত্তি জব্দৰ প্ৰতিবেদন, যাক তদন্তৰ পৰ্যায়ত দাখিল কৰা হোৱা নাই, এনে এজন দণ্ডাধীশক দিব পাৰে, যিজনৰ উক্ত গোচৰত অভিযোগনামা দাখিল কৰাৰ ওপৰত তদন্ত বা বিচাৰ অনুষ্ঠিত কৰাৰ অধিকাৰ নাথাকিবও পাৰে। সেইবাবে আমাৰ মতে ধাৰা ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭-ৰ অধীনত প্ৰদান কৰা ক্ষমতাক নিষেধাজ্ঞামূলক অৰ্থ দিব নোৱাৰি, কিয়নো উক্ত বিধানৰ অধীনত ক্ষমতা এনে এজন দণ্ডাধীশে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে, যাৰ ওচৰত এনে গোচৰৰ তদন্ত বা বিচাৰ অনুষ্ঠিত কৰাৰ কোনো ক্ষমতা নাই যিটো গোচৰৰ লগত জব্দ কৰা সম্পত্তি জড়িত হৈ আছে।

৫৯) মাননীয় উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাত জব্দ কৰা সম্পত্তি/বস্তুসমূহ তদন্তৰ পৰ্যায়ত মুকলি কৰাৰ কথা বিবেচনা কৰিবলৈ বিদ্বান ফৌজদাৰী আদালতক নিৰ্দেশ দিয়াটোৱে দেখুৱাইছে যে তদন্তত জব্দ কৰা সম্পত্তি মুকলি কৰাৰ বাবে তদন্তৰ পৰ্যায়ত ফৌজদাৰী আদালতে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰা প্ৰয়োগ কৰিব পাৰে। আপীলকাৰীৰ অধিবক্তাই যুক্তি দৰ্শাইছিল যে *ৰাম প্ৰকাশ শৰ্মা* (উপৰোক্ত) গোচৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ ৰায়দানত তদন্তৰ পৰ্যায়ত জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ জিন্মা প্ৰদান কৰাৰ বাবে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ নং ধাৰাৰ পৰিসৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হোৱা নাছিল, যি যুক্তি আমি গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰো। জব্দ কৰা সম্পত্তিৰ সন্দৰ্ভত বিভিন্ন পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে, আৰু তেনে এটা পৰিস্থিতি হ'ল যেতিয়া আৰক্ষীয়ে নিৰ্ণায়ক নেতিবাচক প্ৰতিবেদন দাখিল কৰে আৰু ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ১০২ অনুসৰি জব্দ কৰা সম্পত্তি মুকলি কৰাত ব্যৰ্থ হয়। এনে পৰিস্থিতিত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৮২ নং ধাৰা বা সংবিধানৰ ২২৬ নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ কাম চাপিব পৰাৰ বাহিৰে ক্ষতিগ্ৰস্ত ব্যক্তিজনৰ কোনো প্ৰতিকাৰ নাই। কিন্তু দুৰ্গম অঞ্চলত বাস কৰা ব্যক্তি বা অৰ্থনৈতিকভাৱে বঞ্চিত পটভূমিৰ ব্যক্তিৰ বাবে এইটো এক প্ৰত্যাহ্বানমূলক কাম হ'ব পাৰে। যদি এনে পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হয় তেন্তে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ৪৫৭ ধাৰাটোৱে নিজৰ উদ্দেশ্য হেৰুৱাব। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭ৰ সমালোচনাকৈ উচ্চতম ন্যায়ালয় আৰু বিভিন্ন উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্তসমূহ পৰ্যালোচনা

কৰাৰ পিছত আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে “আৰু এনে সম্পত্তি তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত কোনো ফৌজদাৰী আদালতৰ সন্মুখত দাখিল কৰা নহয়”, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭ৰ উপ-ধাৰা (১) অধীনত তদন্ত বা বিচাৰৰ পৰ্যায়টো এটা চৰ্তৰ নজিৰ, যাতে তদন্তৰ পৰ্যায়ত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭ৰ অধীনত ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰাৰ বাবে আদালতে অধিকাৰ লাভ কৰিব পাৰে। ইয়াৰ উপৰিও সংবিধানৰ ১৪১ নং অনুচ্ছেদৰ দ্বাৰা আমি *ৰাম প্ৰকাশ শৰ্মা*ৰ গোচৰত (উপৰোক্ত) উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্ত মানি চলিবলৈ বাধ্য, কিয়নো ইয়াত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ঘোষণা কৰা আইনখন ভাৰতৰ সকলো আদালতৰ বাবে বাধ্যতামূলক বুলি নিৰ্দেশ দিয়া হৈছে। লগতে, (১৯৮৮) ২ এছচিচি ৫৮৭ : এআইআৰ ১৯৮৮ এছচি ১৩৫৩-ত প্ৰকাশিত *অনিল কুমাৰ নেওটীয়া বনাম ইউনিয়ন অৱ ইণ্ডিয়া* গোচৰত এইটোও কোৱা হৈছে যে যদিও উচ্চ ন্যায়ালয়ত উত্থাপিত দিশসমূহ উচ্চতম ন্যায়ালয়ে বিবেচনা কৰা নাছিল, উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্তৰ শুদ্ধতাক লৈ উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰিব নোৱাৰে।

৬০) ওপৰত উল্লেখ কৰা কাৰণসমূহৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আমি উল্লেখটোৰ উত্তৰ দি কওঁ যে তদন্তৰ পৰ্যায়ত জব্দ কৰা সামগ্ৰীসমূহ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫১ৰ অধীনত আদালতে মুকলি কৰিব নোৱাৰে, কিন্তু ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ৪৫৭-ৰ অধীনত জব্দ কৰা সম্পত্তি/তদন্তৰ পৰ্যায়ত সামগ্ৰীৰ জিম্মা দিয়াৰ অধিকাৰ ফৌজদাৰী আদালতৰ আছে যেতিয়া সেই জব্দ কৰা সম্পত্তি আদালতৰ সন্মুখত দাখিল কৰা নহয়।

৬১) সেই অনুসৰি প্ৰসংগটোৰ উত্তৰ দিয়া হয় আৰু বিষয়সমূহ উপযুক্ত বিচাৰপীঠৰ সন্মুখত উত্থাপন কৰিব পাৰে।

